

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

IV. Tractat Veritates Christianas de rectâ intentione.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA QUARTA CINERUM,

CONCIO PRIMA,

DE RECTA INTENTIONE,

Cum jejunatis, nolite fieri sicut Hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Matth. 6.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo. Matth. 5.

CUM Quadragesima sit omnium bonorum operum tempus opportunissimum, unde Sanctus Chrysostomus homil. 1. in Genes. vocat spiritale veranimarum; quoniam uti ver est totius naturæ renovatio, & omnia vere parturiunt; ita hoc sacro tempore, non tantum est jejuniij tempus, & pœnitentiæ, sed etiam omnium bonorum operum, orationis, Eleemosynarum, & omnium virtutum: & cum pleraque bona opera perdantur, eò quòd male fiant, unde Seneca Epistolâ 95. non in factio laus est, sed in eo, quemadmodum fiat; idcirco Ecclesia nos in aditu Quadragesimæ admonet quomodo nos gerere debeamus: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut Hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant*

*hominibus jejunantes: Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Quibus verbis docemur, jejunium, si solum sit, parum esse: quod ex aliis etiam bonis operibus sentiendum est; quòd autem parum sit, hinc patet; quia ejus merces datur in præsentia vita; unde subdit: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terrâ. vide enim successum: ubi ærugo & tineâ demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur: Vult autem nos altius aliquid cogitare, & laborare æternitati; nam ait: *Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tineâ demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur: causam autem utriusque subdit; *Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum: Nempe quod quisque appetit, id colligit: Quid itaque faciendum sit, ne & jejunium, & bona****

& bona opera nobis pereant, hoc docet Christus, ut nimirum rectificent intentione, eam autem rectam explicat intentionem, ut non fiant causâ placendi hominibus, sed Deo: ne videlicet mercedem accipiamus ab hominibus, sed à Deo, secundum illud: *Ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito, Et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi: certe quis reddet? is qui videt: quis autem videt, nisi is cujus oculos respexisti? Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis. Ps. 122. Unde veniet auxilium mihi? auxilium meum à Domino? Psal. 120. Illud autem spero per Virginis Matris intercessione.* AVE MARIA.

MIRABILIS illa civitas, quæ sancto Joanni Apocalypsis visionibus ostensa est, quam ibidem appellat *Jerusalem novam, descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo (cui testimonium ab ipso Dei throno datum est, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitavit cum eis)* Ecclesia est. Illius ornatus & magnificentia, hujus sanctitatem & præclaras virtutes significat. Angelus autem qui visus est Joanni, habere in manu arundinem auream, ut metiretur civitatem, portas ejus, & murum, non alius est quam magni consilij Angelus, uti Christum appellat Scriptura, qui singulorum virtutes, atque actiones metitur mensurâ, seu arundine aureâ, quam aliam non esse existimo, quam rectam intentionem, de qua loquitur hodiernum Evangelium, & nos hodierna concione dicturi sumus, tanquam de

re omninò necessaria, uti fatebitur qui me patienter audierit.

I. Veritas. Sicut in rebus moralibus id quod est præcipuum, & quasi essenziale, & aliarum rerum origo, est finis: quia finis est id, cujus gratia sunt omnia; etenim ut ait Apostolus, omnia bonum appetunt; finis autem & bonum, idem sunt; nam omne bonum vel est tale, per se, vel propter aliud, si est per se tale, fini est, in fine enim terminatur, alioqui non esset finis, igitur in aliud non ordinatur, omnia autem, uti diximus, in bonum tendunt; omnia enim perfici volunt: perficiuntur autem, cum finem obtinent; si autem bonum est propter aliud, habet rationem medij, media autem non sunt per se amabilia, sed propter finem ad quæ referuntur, Ita quod est præcipuum in actionibus moralibus, & unde cætera oriuntur, est intetio, quæ est primus affectus circa bonum propositum, ut obtinendum per media, juxta illud Dionis Chrysoptomi oratione; 8. Ego sanè pro omnibus quæ aguntur, nò puto homines frustra sudare, neque temerè; sed semper esse certamen pro re aliqua: qui enim bellum gerit, aut de libertate certat, aliis cum servituti subiicere volentibus: aut de principatu, alios in servitatem volens redigere: Qui autem mare navigat, aut viæ gratiâ periclitatur, aut negotiationis: Ne verò omnia afferâ exempla, omnia nos homines facimus propter bonum finem, fugimusque contrarias actiones, propter malum finem: porrò absq; causa rem seriò agere, aut laborare, hoc est quod stultis tantum

tantum convenit. Hæc ille. Ut autem scias quod dixi, omnium actuum moralium circa finem, primam esse intentionem, hinc cognoscere potes, quia intentionem alij actus consequuntur; etenim intentionem sequitur, deliberatio de mediis ad assecutionem idoneis; deliberationem sequitur electio; tum cessante ordine intentionis, inchoatur ordo executionis, per usum mediorum, qui concluditur assecutione finis, cui subjunguntur actus circa finem jam adeptum, nempe fruitio & delectatio, & si qui alij actus versantur circa finem jam adeptum: ex quibus omnibus patet quod à nobis dictum est, in actibus moralibus, id quod est primum, & præcipuum, & origo cæterorum esse intentionem.

Hinc sequitur 1. Ut ubi nulla est intentio, ibi quoque nihil sit morale, ubi nihil morale, ibi etiam non sit actio humana; & hinc damnatur actio otiosa, verbum otiosum & cogitatio otiosa, quam definitio, omni fine carentem, in quo est ejus deformitas, quia tenetur homo operari conformiter suæ naturæ; itaque moraliter; quod si moraliter debet operari, certè ex intentione, cum omnis moralitatis principium, sit intentio.

Primus itaque defectus circa intentionem est nullam habere, nullumque finem sibi proponere, quod stultorum proprium dixit esse Dio Chrysostr. seu irrationabiliter agentium, neque enim actio humana est, si nulla sit intentio: Richardus de statu interiori homin. 17 Quod est corpus sine vitâ, hoc est opus sine intentione bona: itaque Seneca epistola 95. Proponamus oportet fi-

nem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum, dictumque respiciat: veluti navigantibus, ad aliquod sidus dirigendus est cursus; vita sine proposito vaga est.

Porro nullam habent intentionem, qui vel impetu agunt, aut ex passione, aut ex assuetudine, vel incogitantia, nec sibi finem aliquem, aut scopum proponunt; sed agunt temerè, ut se res offert, vel abripit cogitatio, rectius dixerim imaginatio: de quâ re Seneca epist. 71. Necessè est multum in vita nostra casus possit, quia vivimus casu; quoties quid fugiendum sit, aut quid petendum, voles scire, ad summum bonum, & propositum totius vitæ respice: illi enim consentire debet quidquid agimus: Non disponet singula, nisi cui jam vitæ suæ summa proposita est: nemo quamvis paratos habeat colores, similitudinem reddet, nisi jam constet, quid velit pingere: ideo peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus; de totâ nemo deliberat: scire debet, quid petat ille qui sagittam vult mittere, & tunc dirigere, & moderari manu telum: Errant consilia nostra, quia non habent, quod dirigantur: ignorant, quem portum petat, nullus suus ventus est.

Certè præcipua causa hujus defectus est incogitantia: cum enim voluntas sit cæca facultas, in actum exire non potest, nisi prælucente ei cognitione: propterea omnes voluntatis actus, præcedunt aliqui actus intellectus, qui volitiones illas dirigant; & intentionem quidem præcedit judicium de possibilitate, & bonitate finis, sicut electionem præcedit consultatio: usum

verò mediorum, præcedit actus imperij : sed iudicium præcedens intentionem, est iudicium de finis bonitate, ob quam dignus sit terminare voluntatem intendentem, quod iudicium fieri non potest, nisi præcedat cogitatio : unde ille Asceta, de quo in vitis Patrum, qui aliquid operis facturum aliquantulum subsistebat, cogitanti similis, cuius rei causam sciscitantibus respondit, omnia opera nostra nullo sunt loco, nisi sincero fine fiant, sicut trabs informis, antequam formetur ab artifice : & sicut missurus telum, collimat ad scopum, ita ego aliquid facturum, cogito in quem finem opus meum dirigam : Mitto dicere qui nullo fine proposito agit, aberrare perpetuo, ac licet aliquando bene agere videatur ex aliâ causâ, ut ex consuetudine, aut ex alterius directione, cum tamen id non faciat ex proposito, casu id facere, itaque & raro & non constanter : sicut sagittarius, qui in scopum non intendit, neque collimat, potest tamen casu illum tangere, sed cum ex arte non faciat, id non faciet constanter, immò sæpius non faciet : audi Senecam Epistola 95. Putamus aliquem facere quod oportet, non faciet assidue, non faciet æqualiter ; nescit enim quare faciat : aliqua vel casu, vel exercitatione exhibunt recta, sed non erit in manu regula, ad quam exigantur, cui credat recta esse quæ fecit : Non promittet, se talem in perpetuum, qui casu bonus est : deinde præstabunt tibi fortasse præcepta, ut quod oportet, facias : Non præstabunt, ut quemadmodum oportet, facias : si hoc non

præstant, ad virtutem non perducunt : faciet quod oportet monitus ; concedo : sed id parum est ; quoniam quidè non in facto laus est, sed in eo quem admodum fiat.

Illud satis sit nobis, sine intentione nihil illos agere moraliter, sed perpetuo, aut aberrare, aut vagari.

Sequitur 2. Mensuram actionis, maxima ex parte, peti debere ex intentione, ut in unoquoque genere major aut minor sit actio, secundum qualitatem intentionis : unde Ambrosius dicere solebat. Quantum intendis, tantum facis : Gregor. in Moralibus Job, exponens illud cap: 38. *super quo bases illius solidate sunt* : Bases uniuscuiusque animæ, sunt intentiones suæ : Nam sicut fabrica columnis, columnæ autè basibus innituntur, ita vita nostra in virtutibus, virtutes verò in intimâ intentione subsistunt, &c. Tales omninò sumus, qualis est nostra intentio : De Nabuchodonosore dictum est Daniel 4. *Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei*, quod ubi factum est, ex hominibus abiectus est, & fœnum, ut bos comedit : sed ubi sensus humanus redditus est ei, stetit super pedes suos, & oculos suos levavit in cælum : idem cogitavit de intentione, secundum cuius diversitatem, aliter, aut aliter agit homo : Moyses mittens suam manum in sinum, eam leprâ infectam eduxit, iterum reposuit in sinum, & omnino sanam inde extraxit, nulla mutatio nisi ab intentione : Eodem modo virga ipsius missa in terram, versa est in colubrum, sumpta in manum, rediit in virgam : vide ejusdem actionis mutationem secundum

secundum diversitatem intentionis : itaque recte monet Augustinus in Psal. 31. Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid cum fecit, aspiciat. Recte itaque concludit Seneca epistola 95. Non in facto laus est; sed in eo quem admodum fiat: eadem res si gulæ datur, turpis est; si honori, reprehensionem effugit: amico ægroto aliquis affidet, probamus: at hoc si hæreditatis causâ facit, vultur est, cadaver expectat: Eadem, & turpia sunt, & honesta; refert quare, & quemadmodum fiant: inde nascitur difficultas iudicandi, & de qualitate actionis, & de uniuscujusq; vitâ, quia quod præcipuum est in actione, illud latet, nempe intentio: unde monitum Apostoli 1. Cor. 4. *Nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo:* Hinc constat neminem alterius posse esse justum iudicem quia totam rem nosse non potest, hoc patet in iudiciis innumeris mortalium: quam multa homines improbant, quæ aliquando habebunt laudatorem Deum, & è contrario, quam multa laudantur ab hominibus quæ à Deo rejicientur, solâ tantum differentiâ intentionis, quæ significatur ab Apostolo per consilia cordium, quorum cognitio ad solum Deum pertinet, unde sæpe Christus ad Judæos: *Iustum iudicium iudicate.* Sed illud nemini dubium est quod diximus mensuram actionis maximâ ex parte peti debere ab intentione. Ambros. Quantum intendis, tantum facis: quantum autem intendas uni Deo notum est, vix tibi.

Secunda veritas. Omnis intentio in triplicem dividitur, in bonam, malam, & indifferentem. Probatur ex triplicij genere objectorum; alia enim bona sunt, alia sunt mala, alia sunt indifferentia; quia nec bona sunt, neque mala ex sese, quia nec bonitatem, nec malitiam moralem continent, qualia sunt omnia opera merè naturalia: De bonâ intentione Bernardus. Pura erit intentio, si in omni actione nostrâ, aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam quæramus. Seneca libro 3. de Ira cap. 41. Nihil opinionis causâ, omnia conscientiam faciam. De malâ intentione David Psal. 100. *Non proponebam ante oculos meos rem injustam.* De indifferente Hieronymus Epist. 89. Bonum est continentia, malum luxuria: inter utrumque indifferens ambulare, &c. Hoc nec bonum, nec malum est: sive enim feceris, sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam. Porro unaquæque illarum intentionum suum colorem donat actioni, cujus causa est ordine sequenti.

Dico 1. Mala intentio omne opus inquinat & inficit qualecunque sit ex sua natura, hoc est ratione objecti materialis & formalis, secundum illud Apostoli 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Nabuchodonosoris statua tota ex metallis compacta, sed quia pedes habuit luteos Daniel 2. propterea ubi à modico lapide percussa est, concidit, & tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum. & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ aræ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis: Itaque

Itaque non curat Diabolus an aliquid boni vel mali facias; modo bonum mala intentione facias, nam ut ait S. Greg. Totam arborem sibi fructus afferre conspicit quam veneni dente in radice vitiavit: in quo multi, & seipsos, & alios decipiunt, dum attendunt ad opus quod faciunt, non autem ad intentionem quâ faciunt: Bernard. tractatu de Gradibus Humil. gradu 5. Opera probant quæ cernunt, sed unde prodeant, non discernunt: Ita Deus improbavit sacrificium Cæini, cui dixit Genes. 4. ex interpretatione 70. *Nonne si redè offeras, non autem redè divides, peccasti?* Ille male dividit, qui in bonam actionem, malam intentionem inducit: ita Christum prædicare, & animas convertere bonum est, sed id factum fuisse à multis malâ intentione docet Apostolus ad Philippenes capite primo: *Quidam quidem & propter invidiam & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant: Quidam ex charitate, scientes quoniam in defensionem Evangelij positus sum: Quidam autem ex contentione Christum annuntiant, non sincerè, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem. Christus annuncietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudebo: scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem: vide eandem actionem, nempe Christi prædicationem diverso modo factam, ab aliquibus ex charitate, ab aliis ex invidia, dum illis doleret, quod Paulus Romæ multos convertisset: ab aliis ex contentione, nempe ut certarent cum Paulo, & ostenderent se non pauciores Paulo conver-*

tisse; existimantes id Paulo grave futurum, illius mentem ex suo sensu metientes: sed Paulus omnia convertens in bonum, gavisus est de infidelium conversione, quomodocunque factâ, *& in hoc gaudeo, sed & gaudebo, scio enim quia id mihi proveniet ad salutem.* An non orare bonum est? sed Euchitarum oratio, quia ex malo principio, fuit abominabilis: & de quodam dicit Psalmista Psal. 108. *Oratio eius fiat in peccatum: An non jejunium laudatur in scriptura? Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio & in fletu & in planctu: audi tamen quid de quodam jejun. dicat Isa. cap. 58. Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejuniij vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites, & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite jejunare, sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Nunquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum, & cinerem sternere? Nunquid istud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino? Quis nesciat quadragesimale jejunium innumeris Patrum præconiis affici? S. Franciscus quinque Quadragesimas in anno jejunare solitus erat, magna cum laude, majore cum merito: Tertullianus ex errore plures induxit in Ecclesiam ex Montano Quadragesimas, tres scilicet, quasi tres salvatores passi essent: Tale jejunium abominabile fuit ex mala intentione: jejuniij Sabbathi in Ecclesia Occidentali observatio commendatur: in Orientali, damnata ex*

perversa hæreticorum intentione, quod Christum resurrexisse negarent. Quid in religione sanctius est sacrificio? audi tamen quid de sacrificiis externis sentiat Deus, si absit vera religio: *Isaiæ 66. Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in vis suis, & in abominationibus suis anima eorum deletata est.* Quid in scripturis magis commendatum eleemosyna? quoniam uti dicitur apud Tobiam cap. 12. *Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam:* Verùm quæ fit ex errore in fide, & ex falso principio, qualia nunc vulgo jactantur, coram Deo abominanda est, & fortasse maius peccatum quam rapina, ad eò homines in rerum iudicio decipiuntur: ad eò omne opus præsertim externum separatum ab intentione, æquivocum est in genere moris, si aliunde materiale non est prohibitum, & omne opus alioqui ex suo materiali bonum, à malo sine corrumpitur, & à malâ intentione vitiatur etiamsi internum sit, & ratione sui obiecti bonum.

Ex quibus omnibus patet quod diximus malam intentionem omne opus etiam bonum corrumpere: id verò magis de indifferenti intelligendum est; in quo cum nihil sit boni, & aliunde mala sit intentio, certè jam non manet in ratione indifferentis, cum malitia intètionis illud omne corruerit: Nam si Gregorio, de aliquibus dicere licuit, est qui bonum malè faciat, certè qui rei

non bonæ malitiam addiderit, nihil habebit quod in opere suo excuset, in quo nihil boni reperiat: Quod si mala intentio, malo operi addatur, illud pejus efficit: nam ut ait S. Isidorus lib. 3. sentent. cap. 63. Bonis malè uti, malum: sic malis, malè uti, pessimum est: itaque mala intentio, cuilibet operi, suam malitiam communicat: hoc voluit Christus cum dixit Matth. 6. *Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex; totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit: si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?* sensus est quod oculus est in corpore, id in homine esse cor, seu intentionem: dixerat autem prius, *ubi thesaurus tuus ibi & cor tuum erit*, uti igitur oculus, dum est purus sic totum corpus illuminat, ut omnia membra, videantur esse oculus, quia singula membra sufficienter illuminantur ab exiguo oculo ad suas functiones; quod si oculus, fuerit humore aliquo suffusus, hinc cetera membra obtenebescunt: Idem fit in opere, &c. Quod si mala intentio damnatur, quanto magis actio mala juncta malæ intentioni? si ergo lumen quod in te est tenebræ sit, si id quod actionem dirigere debebat, & rectam facere, tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt, certè duplex erit in actione malitia, & ab obiecto, & à fine. Nam ut ait S. Gregor. 28. Moral. cap. 6. Quid per oculum exprimitur, nisi opus suum præveniens cordis intentio, quæ priusquam in actione se exercent, hoc quod jam appetit contemplatur? Porro illa infectio actionis à malâ

à mala intentione, maior, aut minor est, prout intentio, magis, aut minus mala fuerit, quia totam se infundit actioni: hinc fit ut multa opera quæ ex suo obiecto sunt exigua, ex pessima intentione fiant maxima. Ita Bernardus lib. de Præcepto, & Dispensatione. Elatio contemnentis, & oblitinatio impœnitentis in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam.

Dico 2. Intentionem indifferentem, si malo operi accedat, non emendare; si operi bono, aut non facere melius, aut inquinare; si indifferenti, aut malum facere, & æquale otioso, aut saltem nullius meriti efficere. Voco indifferentem intentionem, quæ nec honestatem habet, neque malitiam. Dixi 1. si operi malo accedat, non emendare. Ratio est, quia si bona non emendat, ut postea dicemus, multo minus indifferens intentio id poterit; quia quod est indifferens, medium est inter bonum & malum, igitur malo non adversatur, igitur malum non emendat. Dixi 2. Si accedat bono operi, aut non facere melius, aut inquinare: Quod non faciat melius, hinc patet; quia non potest addere aliam bonitatem, quam eam quam habet: Quod fortasse inquinat hinc probatur; quia in eo est deordinatio, ut quod melius est, deteriori subordinetur: omnis autem deordinatio peccatum est; at bonum respectu indifferentis melius est: & indifferens est deterius. Sed quod ordinatur ad aliud, eo ipso illi subordinatur, & ordinatur ut ad finem: igitur si bonum referatur ad indifferens peccatum est. Favet Sanctus Augustinus libro de utilitate cre-

dendi capite 12. Omne factum, si rectè factum non est, peccatum est: Nec rectè factum ullum esse potest, quod non à recta ratione proficiscitur: Et libro 2. de peccatorum meritis c. 18. Voluntatem mirum est in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit: aut enim iustitiam diligimus, & bona est; aut si omnino non diligimus, non bona est. Dixi 3. Si indifferenti accedat, aut malum facere, & æquale otioso, aut saltem nullius meriti efficere. Hoc à me dictum est sub disiunctione; quia multi censuerunt cum Sancto Thoma omnem actionem indifferentem factam ex fine indifferenti malam esse, neque alia de causa verbum otiosum malum esse, nisi quia caret honesto fine: illud enim est otiosum ex Origene in Psal. 38. quod neque aliquid boni, neque mali habet, aut ex se, aut extrinsecus, & vocatur otiosum, quia caret iusta necessitate, & pia utilitate: In eo autem est peccatum; quia cum idem esse debeat finis actionis hominis, qui est finis naturæ hominis; eò quod actio referatur ad suum principium, sicut fructus ad arborem: atqui finis naturæ hominis ultimus sit ipse Deus, certè finis actionis humanæ ultimus debet esse Deus: actus autem indifferens factus ex fine indifferenti non haberet Deum pro fine; alioqui non esset indifferens, sed bonus: igitur careret aliquo quod habere deberet, nempe illa relatione ad finem ultimum naturæ humanæ, ac proinde esset malus moraliter, & non indifferens: nam licet ratione obiecti esset indifferens, si tamen intentio esset indifferens, malus esset:

esset : eo ipso enim quod non tenderet in finem increatum, saltem virtualiter, oporteret ut ultimo se sifteret in bono creato, essetque eius fruitio; est autem peruersum frui utendis : cum igitur actus indifferentes, facti ex fine indifferenti, careant bono fine intrinseco, & extrinseco; eo ipso sunt depravati, carentque aliquo quod habere deberent: omnis enim actio humana in finem naturæ humanæ tendere debet, qui non est nisi Deus, quæ autem non tendit actu, vel virtute, vitiosa est: indifferens autem non tendit, igitur mala est & vitiosa, quia fruitio est utendorum, seu boni creati. Sed quidquid fit de earum rationum robore, illud negari non potest, intentionem indifferentem iunctam operi indifferenti nihil mereri apud Deum: Ratio est, quia omne opus meritorium vitæ æternæ, debet habere aliquid supernaturale, quod non acquirit actus ex suo objecto indifferens, nisi per rectam ad Deum intentionem, qualis non est intentio indifferens.

Hinc facile colligere possumus maximam vitæ hominum partem, illis fluere sine merito, & homines servos esse inutiles. Nam ut mitissimè agam cum illis, quæ tandem sunt actiones eorum, ut de malis non loquar, nisi indifferentes? tales sunt omnes naturales, comedere, ambulare, loqui, videre, cogitare, scribere, laborare, & aliæ similes, quales sunt domesticæ, civiles, privata, publicæ: immò eò trahi possunt omnes actiones morales, etiam virtutum, quæ bene, vel malè fieri possunt; sed ut actiones virtutum seponamus, omnes aliæ omnem ferè vitam

nostram implent, ac illæ omnes, nisi extrinsecus addita aliqua intentione ad Deum dirigantur, intra actiones indifferentes includuntur, & sine merito fiunt. Quid tu inde laudis expectas? quid mercedis speras à Deo? At, inquires, hæ actiones malæ non sunt: Quàm multi id negant? sed id tibi concedo, malæ non sunt, sed nec etiam bonæ, igitur nec ad alteram vitam pertinent: nullam merentur pœnam, se neque mercedem: nihil inde perdidisti, sed neque etiam lucratus es: non malus fuisti servus, sed fuisti inutilis: audi autem quid dicat Scriptura, Matth. 25. *Et inutilem servum eiicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium:* Quàm de multis in fine dici poterit, quod scribit Jobus cap. 10. *Fuisssem, quasi non essem; de utero translatus ad tumulum.*

Dico 3. Bona intentio, licet malum opus, non efficiat bonum, sæpe tamen levius facit, & minus malum, præsertim ex ignorantia: bonum autem opus, melius facit, & sæpe magnum ex parvo: immò sæpe nullum, aliquod facit: indifferens autem, bonum facit, ac meritorium, ut jam veritatem habeat iactatus ille versus. Quidquid agant homines, intentio iudicat omnes: sigillatim singula examinemus.

Dixi itaque primò bonam intentionem malum opus ex sese; ratione obiecti materialis, & formalis, non efficere bonum. Ratio est; quia bonum est ex integra causa, itaque si substantia operis mala est, nihil proficit, quod finis extrinsecus sit bonus. Nam semper manet id quod malum est ex fine intrin-

intrinseco : unde præclare Seneca epistola 82. nihil honestè fit, nisi cui totus animus incubuit, atque affuit, cui nulla parte sui repugnavit : Et Bernardus lib. de Præcepto, & dispensatione. Ut oculus verè sit simplex, requiritur charitas in intentione, & veritas in electione. Ratio fundamentalis est; quia debet esse proportio aliqua inter finem, & media, igitur si intentio sit bona, & opus malum, cum intentio finem respiciat, opus autem habeat rationem medij, assumitur malum medium, ut eatur ad bonum finem, in quo deest apta proportio : itaque Augustinus libro contra mendacium cap. 7. multis probat, numquam licitum esse mendacium, ob bonum ullum finem, licet agnoscat bonitatem operis maxime peti ex fine, consequenter ex intentione, cum præcipuus actus qui finem respicit, sit intentio: verba eius sunt. Interest plurimum quâ causâ, quo fine, quâ intentione quid fiat : sed ea, quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nullâ vel ut bonâ intentione facienda sunt. Et quia quædam sunt opera, quæ nec bona sunt, neque mala, de illis sic loquitur componendo ea cum malis. Ea quippe opera hominum, sicut causas habuerunt bonas, seu malas, nunc sunt bona, nunc mala : quæ non sunt per se ipsa peccata : cum verò jam opera ipsa peccata sunt, sicut furta, stupra, blasphemiam, vel cætera talia, quis est qui dicat causis bonis esse facienda, ut vel peccata non sint, vel quod est absurdius, iusta peccata sint. Unde multorum error, qui à nonnullis primis

Christianis, & Apostolis falso tributus est, de quo Apostolus Roman. 3. *Sicut aiunt quidam nos dicere, facimus mala, ut veniant bona: quorum damnatio iusta est* : id est iuste enim punientur eiusmodi mala quocunque prætextu facta sint : vel ad personas refert Apostolus, quasi diceret iuste damnata esse eiusmodi effata, tanquam & pessimæ consequentiæ; nam semel hoc principio admissò, sceleribus omnibus janua aperiretur. Ita multi domestici furantur dominis suis, ut faciant eleemosynas, vel ut aliquid donent Ecclesiis : Multi non solvunt debita ut donent Ecclesiis: filii qui Patribus dicebant: *munus quodcumque est ex me tibi proderit*, Matt. 15. & interim famelicos dimittebant parentes : Ita aliquis misericordiâ motus erga viduam, iudicat iniuste, Deo dicente in Scriptura Levitici 19. *Non consideres personam pauperis: nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo*. Ita Saül deceptus est, dum contra præceptum pepercit optimis spoliis ad sacrificium. Maneat itaque illud tanquam certum non licere minimum peccatum admittere, spe cuiuscunque boni quàm libet magni: sicque non esse licitum minimum mendacium ut hominis vita servetur, & ita de cæteris; adeò verum est bonam intentionem non facere bonum opus, quod ex suo obiecto formali intrinsece malum est.

Dixi tamen 2. Bonam intentionem malum opus sæpe levius facere, & minus malum, præsertim ex ignorantia. Quis enim neget levius esse aliquid accipere ad misericordiam, quàm ad cupiditatem? officiosè mentiri quàm

malignè? præsertim si accedat bona fides, & erronea conscientia, quæ si fuerit invincibilis, excusat à peccato: ita obstetrices Ægyptiacæ mentitæ sunt Pharaoni, ne pueros Hebræos interficerent: & ait Scriptura Exodi 1. eas accepisse mercedem à Deo, non quidem ob mendacium, sed ob præstitam misericordiam, cum præsertim se peccare, hoc modo mentiendo, non putarent: *Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificavit eis domos.* Sed quod diximus rarò contingit, itaque semper id cavendum, ne fiant mala ut veniant bona: duplici malo: unum est, quod malum fiat, alterum est error, quo credatur malum fieri posse, ut veniat bonum: unde Bernardus de præcepto & dispensatione. Ut oculus verè sit simplex, requiritur charitas in intentione, & veritas in electione: tunc autem neque est charitas, neque veritas, sed malitia & error.

Dixi 3. Bonam intentionem, bonum opus melius facere; nam duplex est bonum, unum ratione obiecti, & finis intrinseci, quia opus bonum est, aliud ratione finis extrinseci, quod aliud est bonum; duo autem bona, unicum superant: Et sæpe parvum magnum efficit; sæpe enim plus attenditur intentio, quam ipsum opus. Salvianus. Oblata Deo non pretio, sed affectu placent. Publius Mimus: Non aspicias, quam plenas quisque manus Deo, sed quam puras admoveat: ita Christus Marci 12. plus fecit duo minuta, quæ mulier vidua & pauper misit in gazophylacium, quam magna divitum munera. *Amen dico vobis, quoniam vidua hæc*

pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit, misit totum vitulum suum. Hinc terè Christus omnia ex intentione æstimavit, Matth. 10. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigide, tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam.* Ut scias opus non tam crescere ex obiecto suo, quam ex fine, & consequenter ex intentione: Quotidie experimur aquam è sublimi defluentem, licet variè derivatam, in ascensu suam originem æquare: idem fit in omnibus actionibus, quæ omnes ab intentione dimanant, secundum cuius altitudinem mensuram suam accipiunt: hinc factum ut minimæ actiones Sanctorum, summas nostras superarint: ita si eleemosyna fiat ex motivo misericordiæ magna quidem virtus est, & meritoria: si ex charitate proximi, jam incipit esse melior, si ex Dei charitate, longè melior, sed quò purior erit charitas, eò etiam magis crescit meritum; & in hoc fuit mirabile Apost. consilium 1. Cor. 10. *Omnia in gloriam Dei facite:* sed & quantus fuit S. Ignat. cuius in rebus omnibus propositum fuit ad majorem Dei gloriam semper agere, quod exactissimè servavit?

Immò tantum posset bona intentio, ut ubi nullum est bonum opus, ibi aliquid esse efficiat: Bernardus. Sola interdum bona voluntas sufficit: cætera non profunt, si sola defuerit: Idem Epistola 77. Deus indubitanter tribuit bonæ

bonæ voluntati, quod defuit facultati. Eodem sensu Augustinus in Psalm. 105. Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem: Hinc fit ut quilibet liberalis esse possit erga pauperem, etiamsi non habuerit nummum. Nam ut ait S. Chrysoft. homil. 7. de Pœnit. Da indigenti, si minus habueris, vel suspirium si profers, omne tribuisti: nam in somnis ille oculus videt, te dedisse quod habueras: Itaque Gregor. homil. 5. in Evang. Ante Dei oculos, nunquam est vacua manus à munere; si fuerit arca cordis, plena bonâ voluntate: Deus siquidem non habet rationem potentia, sed voluntatis: quod maximè est optabile: nam potestas angusta est, sed voluntas nullos habet terminos. passim homines non tam curant bonam voluntatem, quam beneficium: unde ut ait Apost. 2. Cor 3. *Si voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet*: neque enim plus exigitur ab ullo, quam quod potest: sed coram Deo, prompta voluntas accepta est non tantum secundum id quod habet, sed etiam secundum id quod non habet, quia Deo sola etiam voluntas satis est. Sed nulla est voluntas, si potestati defit actio, neque enim velle ille dicendus est, qui cum posset, non fecit: secundum illud Apostoli, loco citato, *ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi, ex eo quod habetis.*

Dixi 4. bonam intentionem, optis indifferens, bonum facere, & meritorium: Quia honestatem quam ex se non habet actio indifferens, ratione

sui objecti, accipit à fine extrinseco: Richardus de statu interiori homil. 17. Quod est corpus sine vitâ, hoc est opus sine intentione bonâ: sicut itaque in corpus inanime immissa anima, facit illud vivere, ita intentio bona adjuncta operi indifferenti illud facit honestum, quoniam illi honestatem suam communicat: Ratio petitur ex subordinatione actus imperati, ad actum imperantem, in ordine ad finem actui imperato extrinsecum: unde fit ut actus imperatus, non censeatur imperanti extraneus, sed censeatur esse aliquid eius, ut pote non respecturus finem illum actui imperanti propositum, nisi interveniret ordinatio ad finem illum, facta per actum imperantem: quin immo, si actus imperatus esset imperanti extraneus, cessarent denominationes imperantis, & imperati: Cum igitur actus imperans, sit principium & causa actus imperati, mirum non est, quod suam cum eo honestatem ex fine ductam communicet: quoniam finis ille extrinsecus qui est obiectum proprium actus imperantis, est circumstantia proprie dicta, & extrinseca actus imperati, quatenus imperati, & ad externum illum finem directi per actum imperantem: confirmatur. Quia distingui potest duplex esse in actu, unum physicum, alterum morale: quoad esse physicum nullo modo pendet actus imperatus ab actu imperante, sed tantum à suâ potentia, & à fine suo intrinseco: sed quoad esse morale adventitium, sive quoad esse relatum, & ordinatum ad extrinsecum illum finem, pendet actus imperatus ab imperante, nam

nam sine illo non ordinaretur, ex illâ autem ordinatione bonitatem accipit quam non habebat: Hanc veritatem rectè explicat Seneca Epistola 82. Indifferentia esse dico, nec bona, nec mala, tanquam morbum, dolorem, paupertatem, exitium, mortem: Nihil horum per se gloriosum est, nihil tamen sine his: laudatur enim non paupertas, sed is quem non submittit, nec incurvat: laudatur non exilium, sed qui hoc non doluit: & omnia ista non sunt per se honesta, nec gloriosa: sed quidquid virtus ex illis adiit, tractavitque, honestum, & gloriosum facit: Illa in medio posita sunt: Interest utrum malitia illis, an virtus manum admovertit. Omnis res, quod non habuit decus, virtute additâ sumit: cubiculum lucidum dicimus: hoc idem obrissimum est nocte: dies illi lucem infundit, nox eripit: sic istis quæ à nobis indifferentia ac media dicuntur, divitiis, viribus, formæ, honoribus, regno: & contra, morti, exilio, malæ valetudini, doloribus, &c. aut malitia, aut virtus, dat boni, vel mali nomen: Quod si bona intentio opus indifferens facit bonum, facit etiam meritorium, unde Christus mercedem ei pollicetur, qui dederit potum aquæ frigidæ in nomine discipuli: Hinc patet nullam à nobis fieri actionem quæ non possit esse honesta, & meritoria, si nempe ad bonum finem & honestum referatur prout referri potest: Hoc addidi, Quia uti rectè docet Suares tom. 2. de Religione lib. 2. de Voto, cap. 4. num. 7. ut aliquis actus indifferens fiat honestus ex fine honesto extrinseco,

non satis est quòd ex libertate, aut falsâ apprehensione operantis, in eum finem referatur: sed oportet ut talis relatio prudenter fiat, & cum proportionem, ac fundamento alicuius convenientiæ, inter tale medium, & talem finem, id est quòd sit utile ad illum, vel proximè, vel interventu aliorum mediolorum: quia alias imprudens est relatio talis mediij ad talem finem, & potius videtur, in verbis, aut falsâ apprehensione, quam in re ipsâ existere: Exemplo rei declaratur. Nam si quis dicat se ire in agrum propter Dei amorem, & honorem, profectò si nihil aliud adjungat, & immediatè fiat huiusmodi relatio, vana est & nullius momenti, quia ire in agrum, per se nihil confert, ad Dei amorem, vel honorem, sed interponere oportet alia media, quibus mediantibus possit ille actus conferre ad talem finem: ut si studium conferat ad Dei honorem, & vires corporis ad studium sint necessaria, & ad vires comparandas, vel conservandas, conveniens iudicetur ire in agrum, tunc optimè refertur actus ille ad bonum honestum, & idè eius bonitatem participat: Nihilominus tamen cum nullus sit actus humanus, qui immediatè vel mediatè, si non intrinsecè, saltem extrinsecè ad Deum referri non possit, nullus est qui non aliquâ ratione honestus fieri possit, & consequenter nullus est qui in Deum referri non possit, & consequenter nullus est qui fieri non possit meritorius: Audi enim quid dicat Apostolus, imò quid præcipiat 1. Corinth. 10. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliquid*

liquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite: & ad Coloss. cap. 3. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi: Vide si aliquid excipiat Apostolus, cum nominet etiam actiones animales, cum minima quæque non excipiat: Nec mirum cum nos ipsi ad Deum attineamus Ephes. 1. Ut simus in laudem gloriæ ejus nos: ut nostra etiam omnia ad ejus tandem, & gloriam referamus, quod non potest fieri nisi per intentionem nostram, quæ est præcipuus actus in finem, & directio rerum omnium in finem: unde fit ut rectæ intentionis homo nunquam frustra laboret, sive legat scribat, seu loquatur, sive agat, honorem Dei sibi proponendo, unde quæstus faciat honestissimos. Hæc est ars omnium quæstuosissima, quâ fit ut rebus omnibus cælum lucremur; hac arte omnes actiones naturales, sunt morales, & studiosæ; nam licet multæ sint necessariæ, ut respiratio, motus cordis, & similes, itaq; illis desit fundamentum moralitatis, nempe libertas, quia tamen ordinari possunt liberè ad aliquem finem, licet quoad substantiam liberæ non sint, possunt quoad ordinationem ad finem, liberam accipere destinationem, & inde moralitatem: quæ autem morales sunt, possunt fieri supernaturales ex motivo supernaturali, ut fiant sicut dicit Apostolus in nomine Domini nostri Iesu Christi: si ex motivo supernaturali, potes omnium perfectissimum assumere, nempe Dei gloriam. Si posses omnia quæ tangis aurea facere, lignû, ferrum, lapides, & cætera, quam brevi*

tempore ditesceres? Tu potes omnia quæ loqueris, & quæ agis facere pretiosissima, & digna mercede cœlesti, cur ista negligis? Tanti tibi esset aurum; cur non etiam cælum?

Porrò nihil bonâ intentione facilis est, & vnusquisque illam habere potest. De qua illud Deuteron. 30. dicitur potest: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? Neque trans mare positum: ut causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, & facere quod præceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum: Quis enim non potest dicere quod ait Apostolus. Propter te mortificamur totâ die.*

Sit igitur in omnibus hæc tua oratio, *Propter te Domine, assuesce initio actionum tua offerre Deo & ad eius honorem dirigere, ut nihil excidat, quod in Deum vel imediatè vel mediatè non dirigatur? Certè quâ excusatione potes obtendere in re tam facili, & tam obviâ? Non potes aggredi res magnas, & arduas: sed potes rem exiguam, magnam facere: Non opus hic viribus, nō industriâ, sed solâ voluntate. Chrys. hom. 24. in Ep. ad Hebr. Non parantur hæc sumptu, non labore, non sudore: sufficit velle, & confecta sunt omnia. E-heu? quot salutis vias nobis Deus aperuit, ut quotidianis actionibus possimus cælum acquirere? Et quibus digni non erimus suppliciis, si non utamur tantâ gratiâ? vide itaque ut nihil tibi*

casu excidat, nihil facias cupiditate, nihil impetu, nihil ex occasione, nihil ex assuetudine, sed omnia in Deum dirige. Singulis annorum initiis, tua omnia Deo consecra: Id facito & in mensium, & in hebdomadarum initiis, & singulorum dierum: immò singulis horis, ut saltem virtute dirigantur ad Deum: sed præcipua saltem, & longiora opera Deo consecra: *Omnia in gloriam Dei facite: Omnia in nomine Domini Jesu Christi.* Chrysostr. homil. 9. in Epist. ad Coloss. Fac omnia in nomine Domini, & omnia rectè succedent: ubicūque positum fuerit hoc nomen, omnia sunt fausta & felicia: si Dæmones ex-

pellit, si morbos propulsat, multo magis rebus affert facilitatem, &c. Per hoc nomen orbis terræ fuit conversus fracta est tyrannis, conculcatus fuit Diabolus, aperti sunt cæli: Nos per hoc nomen fuimus regenerati: si hoc habeamus resplendemus: Hoc & Martyres facit, & Confessores: Hoc pro magno dono teneamus, ut in gloriâ vivamus, & Deo placeamus, & digni habeamur bonis, promissis iis qui diligunt illum gratiâ & benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre, & Filio

fit gloria in sempiternum,

Amen.

* * *

